

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 8 juni 1932 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för lindrande av jordbrukets kreditsvårigheter, dels ock vissa i ämnet väckta motioner.

Genom en den 13 maj 1932 dagtecknad, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 256, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att för utlämnande, i huvudsaklig överensstämmelse med av föredragande departementschefen angivna riktlinjer, av stödlån åt jordbrukare för budgetåret 1932/1933 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra reservationsanslag av 15,000,000 kronor.

Inom riksdagen hava i ämnet väckts följande, till jordbruksutskottet hänvisade motioner, nämligen:

inom första kammaren:

nr 120 av herr Möller *m. fl.*, att riksdagen ville, i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, vilka angivits i ett vid en inom första kammaren väckt motion nr 109 fogat förslag till förordning angående kris-hjälpsmedel åt jordbrukare, för utlämnande av dylik kris-hjälpsmedel för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra förslagsanslag av 24,000,000 kronor, samt att vederbörande utskott måtte föreslå de ändringar i gällande författningar, som till äventyrs påkallades av bifall till vad sålunda föreslagits;

nr 121 av *desamma*, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla dels om vidtagande snarast möjligt av utredning a) huruvida och i vad mån den verksamhet, som nu utövades av de s. k. kontrollföreningarna, borde å orter, där andelsmejerier förekomme, övertagas av dessa, b) huruvida och på vad sätt kostnaderna för egnahemsbyggnader, vilka uppfördes med hjälp av lån ur statens egnahemslånefond, kunde nedbringas genom standardisering av byggnaderna samt genom central förmedling av leveranser därutav, samt c) angående jordbrukets skuldsättning samt de åtgärder, som kunde befinnas påkallade med anledning därav, dels ock om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningarna kunde föranleda;

2 Sammansatt första lag- och jordbruksutskotts utlåtande Nr 10.

nr 258 av herr *Johan Johansson m. fl.*, att riksdagen ville besluta, att ett belopp av 40,000,000 kronor skulle avsättas till en fond att användas för utlåning till jordbrukare i enlighet med av motionärerna angivna grunder, och att fonden skulle förvaltas av riksgäldskontoret i enlighet med av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser;

nr 260 av herr *Pettersson m. fl.*, att riksdagen ville medgiva Kungl. Maj:t rätt att gentemot hypoteksförening, jordbrukskassa och sparbank iklåda staten garanti under den tid, nästkommande fastighetstaxering gällde, för att under vissa i motionen angivna villkor dylik långgivare vid exekutiv försäljning av jordbruksfastighet, som av belånad in-teckning belastades, erhöle full täckning för det belopp, som med hänsyn till de nya taxeringsvärdena låge ovan den procentgräns för den primära fastighetskrediten, vilken vid lånets beviljande och med hänsyn till nuvarande taxeringsvärden varit gällande; och

nr 263 av herr *Tjällgren m. fl.*, att riksdagen måtte bevilja ett förslagsanslag å 3,000,000 kronor att användas till bidrag åt sådana jordbrukare, som av länsstyrelsen prövats böra stödjas medelst statsbidrag, högst 3,000 kronor, för genomförande av ackord utan konkurs, där grunden för obeståndet vore att söka i den ekonomiska krisen; samt

inom andra kammaren:

nr 140 av herr *Magnusson i Skövde m. fl.*, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till åtgärder, äsyftande hjälp till ekonomiskt hårt beträngda jordbrukare i syfte att förebygga deras frånträdande av innehaft jordbruk på grund av utsökning för gäld, samt att Kungl. Maj:t måtte så skyndsamt verkställa denna utredning, att förslag i ärendet kunde föreläggas den nu församlade riksdagen;

nr 206 av herr *Hansson i Stockholm m. fl.*, att riksdagen ville, i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, vilka angivits i ett vid en inom andra kammaren väckt motion nr 195 fogat förslag till förordning angående krishjälp av statsmedel åt jordbrukare, för utlämnande av dylik krishjälp för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra förslagsanslag av 24,000,000 kronor, samt att vederbörande utskott måtte föreslå de ändringar i gällande författningar, som till äventyrs påkallades av bifall till vad sålunda föreslagits;

nr 207 av *desamma*, likalydande med motionen i första kammaren nr 121;

nr 271 av herr *Herou m. fl.*, att »riksdagen måtte hos regeringen begära utredning angående de åtgärder, som kunna och böra vidtagas för de små och medelstora jordbruksfastigheternas vidkommande, så att fastighetens ägare och brukare, på grund av tryckande skuldbörda, ej må kunna drivas bort från sin fastighet och sitt brukningsområde samt snarast framlägga de förslag, som av denna utredning föranledas»;

nr 309 av herr *Johanson* i Huskvarna *m. fl.*, att riksdagen ville i skrift till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville skyndsamt och helst redan under nu pågående riksdag, efter verkställd utredning, för riksdagen framlägga förslag till åstadkommande av stödkredit för jordbrukandet efter mönster av den stödkredit, som lämnats genom Kreditkassan, eller annars på liknande sätt, som kunde anses lämpligt;

nr 328 av herr *Nilsson* i Hörby *m. fl.*, likalydande med motionen i första kammaren nr 260;

nr 383 av herr *Olsson* i Kullenbergstorp *m. fl.*, likalydande med motionen i första kammaren nr 258;

nr 385 av herr *Olsson* i Kullenbergstorp *m. fl.*, likalydande med motionen i första kammaren nr 263; och

nr 543 av herrar *Andersson* i Rasjön och *Strindlund*, att riksdagen måtte besluta antaga de av jordbruksutredningen i betänkande den 12 april 1932 (Statens offentliga utredningar 1932:12) föreslagna åtgärder till lindrande av jordbrukets kreditvärigheter, varande denna motion emellertid i viss del, nämligen i vad den avser sparbanks inlåningsrörelse och därmed sammanhängande ändring i lagen den 29 juni 1923 om sparbanker, hänvisad till bankoutskottet. Det i motionen åberopade betänkandet innehåller följande förslag:

1) att lånebidrag (ackordslån) måtte medgivas jordbrukare, som genom jordbrukskrisen kommit på ekonomiskt obestånd, för underlättande av ackordsuppgörelser på det sätt och enligt de grunder, som framgå av ett vid betänkandet fogat förslag till kungörelse angående utlämnande av stödlån till jordbrukare, att för ändamålet måtte anvisas ett statsanslag av 10 miljoner kronor för budgetåret 1932/1933, samt att skydd mot exekutiva åtgärder måtte beredas ackordslåntagare i enlighet med ett vid betänkandet fogat förslag till lag angående tillämpning av vissa bestämmelser i lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om ackordsförhandling utan konkurs å förhandling om underhandsackord åt jordbrukare;

2) att till mindre jordbrukare, som på grund av jordbrukskrisen hotas av ekonomiskt obestånd och som åtaga sig utförandet av vissa förbättringsarbeten å sina jordbruk, räntefria lån (förbättringslån), för vilka återbetalningsskyldigheten bortfaller efter nyssberörda arbetens utförande, måtte utlämnas på det sätt och enligt de grunder, som framgå av oförmälda kungörelseförslag, samt att för ändamålet ett statsanslag av 9 miljoner kronor måtte anvisas för budgetåret 1932/1933; samt

3) att möjlighet måtte öppnas för sparbankerna att i och för anskaffning av för jordbrukskredit erforderliga medel erhålla långfristiga lån mot förstklassiga inteckningar eller annan säkerhet antingen hos postsparbanken eller i någon redan befintlig statlig fond eller ock i en särskild för ändamålet upprättad lånefond, att i sistnämnda fall ett belopp av 5 miljoner kronor måtte avsättas till fonden för budgetåret 1932/1933 samt att

för här avsedda upplånings möjliggörande erforderlig ändring i sparbankslagen måtte provisoriskt genomföras.

Efter överenskommelse mellan första lagutskottet och jordbruksutskottet hava förevarande proposition och motioner — motionerna I:121 och II:207 dock blott såvitt angår utredningsyrkandena rörande jordbrukets skuldsättning samt motionen II:543 allenast i vad den avser jordbruksutredningens under 1) och 2) här ovan angivna förslag — hänskjutits till behandling i sammansatt första lag- och jordbruksutskott. Behandlingen av propositionen och motionerna har inom utskottet skett i ett sammanhang.

I fråga om de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, tillåter sig utskottet att, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionerna.

Det i motionen I:120 åberopade förslaget till förordning angående krishjälp av statsmedel åt jordbrukare, vilket är likalydande med det i motionen II:206 åberopade författningsförslaget, innehåller i huvudsak följande bestämmelser:

Ägare av jordbruksfastighet, där ägaren själv å fastigheten eller del därav driver jordbruk, samt arrendator, som arrenderar dylik fastighet eller del därav och därå driver jordbruk, må under vissa villkor under budgetåret 1932/1933 av statsmedel erhålla hjälp till lindrande av den ekonomiska krisens verkningar (krishjälp). Krishjälp må ej beviljas den, vars till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt taxerade belopp överstiger 800 kronor eller vars förmögenhet, beräknad enligt de för taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt stadgade grunder, överstiger 10,000 kronor, och ej heller den, som tillträtt fastighet eller arrende efter den 31 december 1931. Den, som själv varit väsentligen vållande till sina ekonomiska svårigheter, må ej erhålla bidrag. Krishjälp utgår med belopp, varmed det till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt taxerade beloppet eller, om dylik taxering ej skett, sammanlagda beloppet av inkomsten och en sextiondedel av förmögenheten, beräknad enligt nyss angivna grunder, understiger 800 kronor. Dock må krishjälp icke till samma person utgå med högre belopp än 500 kronor och ej heller med mera än som motsvarar sammanlagda beloppet av bidragstagarens åvilande räntor å upplånade medel, honom påförda allmänna skatter samt, där fråga är om arrendator, arrende. Understiger krishjälpstagarens förmögenhet, beräknad på förut angivet sätt, 5,000 kronor eller uppgår krishjälpens belopp icke till 200 kronor, skall krishjälpen utgå utan återbetalningsskyldighet. I övriga fall skall krishjälpen utgå till hälften utan återbetalningsskyldighet och till hälften som räntefritt lån. Därest taxeringsvärdet å vederbörande fastighet enligt 1938 års allmänna fastighetstaxering med minst en fjärdedel understiger samma värde, sådant det fastställts i samband med 1932 års inkomsttaxering, förfaller återbetalningsskyldigheten för krishjälp, som utlämnats i form av lån. Återbetalningsskyldigheten må efter prövning i varje särskilt fall efterskänkas av länsstyrelsen helt eller delvis, om krishjälpstagarens betalningsförmåga finnes vara väsentligen nedsatt till följd av långvarig sjukdom, olyckshändelse, ålderdom, underhåll av närstående eller därmed jämförlig omständighet. Där återbetalning ifrågakommer, skall

den uppdelas på fem halvårsterminer och taga sin början den 1 augusti 1938. Ansökan om krishjälp skall göras senast den 15 juli 1932. Beslut om tilldelande av krishjälp fattas av krishjälpsnämnder, vilka utses var och en för ett av vederbörande länsstyrelse fastställt distrikt. Dylika nämnd skall bestå av tre ledamöter, som utses av länsstyrelsen. Krishjälpsnämnds arbete skall vara avslutat senast den 20 oktober 1932. Nämndernas beslut granskas av länsstyrelserna, vilka därefter senast den 31 december 1932 skola avgiva berättelse över granskningen jämte eventuella ändringsförslag till en för hela riket gemensam granskningsövernämnd, bestående av fem, utav Kungl. Maj:t utsedda ledamöter. Hos denna nämnd kunna besvär över krishjälpsnämnds eller länsstyrelses beslut anföras. Krishjälpstagare äger senast den 15 november 1932 av länsstyrelsen utbekomma hälften av det belopp, som tillerkänts honom av krishjälpsnämnden. Efter granskning av krishjälpsnämndens beslut skall länsstyrelsen omedelbart och senast den 1 februari 1933 tillställa honom ytterligare ifrågakommande belopp.

Kungl. Maj:ts förevarande proposition är föranledd närmast av jordbruksutredningens nyssberörda, i motionen II:543 omförmälda betänkande av den 12 april 1932. Jordbruksutredningens i betänkandet framlagda förslag angående utlämnande av ackords- och förbättringslån eller, såsom de med ett gemensamt namn betecknas, stödlån åt jordbrukare innebär i huvudsak följande.

Jordbruks-
utredningen.

Stödlån kunna beviljas under tiden från och med den 1 juli 1932 till och med den 30 juni 1933. I åtnjutande av lån kan endast komma jordbrukare, som är svensk undersåte och som ej tillträtt den av honom brukade fastigheten senare än den 1 maj 1931.

Beträffande först *ackordslånen* kunna dessa för underlättande av genomförande av ackord beviljas jordbrukare, vilkens ekonomiska ställning på grund av rådande jordbrukskris blivit så försämrad, att skulderna överstiga värdet av tillgångarna. Ackordslån må beviljas endast om det med hänsyn till ackordets beskaffenhet samt omständigheterna i övrigt synes sannolikt, att gäldenären efter ackordets genomförande skall kunna fortsätta att driva jordbruket och därunder göra rätt för sig. Beträffande ackordet hava i anslutning härtill lämnats vissa närmare föreskrifter, som måste uppfyllas för att ackordslån skall kunna beviljas. Sålunda skola gäldenärens skulder genom ackordet så nedbringas, att efter ackordets genomförande skuldsumman icke överstiger tillgångarnas uppskattade värde. Med hänsyn därtill att ovillkorlig återbetalningsskyldighet icke skall föreligga för mer än halva lånebeloppet skall vid nyssnämnda beräkning endast hälften av ackordslånet inräknas bland skulderna. Även borgenär, som till säkerhet för sin fordran har realsäkerhet i form av in-teckning i gäldenärens egendom eller egendom såsom pant, skall, i den mån täckning för fordringen ej kan beräknas erhållas av säkerheten, för överskjutande del av fordringen del-

taga i ackordet. För att gäldenärens möjlighet att efter ackordets genomförande fortsätta sin rörelse icke skall äventyras, har föreskrivits, att vissa prioriterade fordringar skola kontant betalas i samband med ackordet, nämligen utskyld och arrendeavgift samt ränta å in-tecknad eller liknande gäld, i den mån säkerheten beräknas förslå även till gäldandet av räntan. Dock kan dylik ränta få innestå, om borgenären utfäster sig att under två år från ackordslånets beviljande ej indriva densamma. Av sociala skäl har vidare uttryckligen stadgats, att tjänstehjons och arbetares lönefordran ej genom ackordsuppgörelsen får nedsättas till lägre belopp än som i händelse av konkurs kunna beräknas med förmånsrätt eller eljest utdelas å fordringen. Borgenärer, som enligt vad nyss sagts skola deltaga i ackordet, få däri icke erhålla mera än 60 procent å sina fordringar. Ehuru, såsom förut anmärkts, med in-teckningshaverna skall träffas uppgörelse av innebörd, att efter ackordets genomförande den in-tecknade gälden ej får överstiga fastighetens värde, har till ytterligare tryggande av gäldenärens möjligheter att efter ackordet behålla sitt jordbruk föreskrivits, att innehavare av in-teckningar liggande över två tredjedelar av fastighetens uppskattade värde skola utfästa sig att under två år från ackordslånets beviljande icke indriva fordringen, såvida utfäst ränta erlägges utan väsentligt dröjsmål och säkerheten ej genom gäldenärens förvållande märkligt försämras. Detta skall dock ej gälla beträffande lån från statens utlåningsfonder, varjämte undantag medgives för fall, då, såsom beträffande sparbanker, laga hinder möter för avgivande av dylik utfästelse. — Storleken av ackordslån skall delvis vara beroende av värdet å den fastighet gäldenären brukar. Sålunda får ackordslån ej överstiga 400 kronor, ökat med 20 procent av fastighetens taxeringsvärde enligt den för 1932 gällande taxeringen. Lånet får icke i något fall utgå med högre belopp än 10,000 kronor och ej heller med så högt belopp, att oprioriterade fordringsägare därigenom erhålla mer än 5 procent av fordringsbeloppet utöver vad de med hänsyn till boets ställning beräknas få. — Till säkerhet för ackordslån skall låntagare, som äger den brukade fastigheten, lämna in-teckning i denna. Annan låntagare skall ställa borgen eller säkerhet för lånets halva belopp. — Skyldigheten att återbetala ackordslån skall så till vida vara beroende av framtida förändring i värdet å jordbruksfastigheter, att om jordbruksvärdet enligt 1938 års fastighetstaxering å samtliga jordbruksfastigheter inom länet med undantag av fastigheter, som ägas av svenska aktiebolag och bankbolag, överstiger motsvarande vid 1933 års fastighetstaxering fastställda jordbruksvärde med minst 10 procent, ackordslånet skall återbetalas i dess helhet, att, om sagda jämförelse ej utvisar någon stegring, endast hälften av lånet skall återbetalas, samt att, om stegring inträffar med mindre än 10 procent, utöver hälften av lånet skall återbetalas mot stegringen svarande del av den andra hälften. Sedan 1938 års fastighetstaxering avslutats, skall Kungl. Maj:t för varje län be-

stämma, hur stor del av ackordslånen, som skall återbetalas. Återbetalning av ackordslån skall ske med en femtedel om året under fem år med början 1939. Lånet skall under de två första åren vara räntefritt; därefter skall erläggas ränta efter 5 procent om året å halva lånebeloppet och, sedan det bestämts hur stor del av lånet, som därutöver skall återbetalas, jämväl å denna del.

Vad *förbättringslånen* beträffar är syftet med desamma att bereda jordbrukare möjlighet att betala förfallna, trängande skulder. Från rätt att erhålla förbättringslån skola undantagas egnahemslåntagare. Vidare får lånesökandens fastighet ej hava högre taxeringsvärde än 15,000 kronor enligt den under 1932 gällande taxeringen eller, om lånesökanden är arrenderator, som arrenderar del av fastighet, för vilken särskilt taxeringsvärde ej finnes bestämt, den odlade jordens areal ej överstiga tio hektar. Förbättringslån får beviljas endast om sökanden är i behov av penningar för att kunna erlägga förfallna utskylder, räntor eller andra före den 1 juli 1932 uppkomna skulder, som han antingen ådragit sig för jordbruksdriften eller, där han i väsentlig mån varit beroende av biförtjänster, nödgats på grund av att sådana ej kunnat erhållas ikläda sig för sitt och sin familjs uppehälle. Vidare skall sökanden hava utnyttjat de möjligheter, som stått honom till buds, att annorledes upplåna erforderliga medel eller att genom arbete åt annan eller eljest erhålla inkomster. Om penningbehovet får anses självförvällat eller förorsakat av jordbruksdriften ovidkommande omständigheter, kan förbättringslån ej erhållas. Ej heller får sådant beviljas, om det med hänsyn till sökandens ekonomiska ställning eller förhållandena i övrigt måste antagas, att han i allt fall blir nödsakad lämna sitt jordbruk. Sökanden skall förbinda sig att å den av honom brukade fastigheten utföra visst arbete, ägnat att förbättra densamma. Såsom exempel å dylika förbättringsarbeten angivas: dikning, nyodling, röjning, betesförbättring, byggnadsarbete, stenbrytning, åtgärder för skogskultur och vägarbete. Arbetet skall vidare vara sådant, att sökanden ej för anskaffande av redskap och materialier behöver hava utgift å högre belopp än 50 kronor. Ej heller får sökanden för arbetets utförande hava erhållit lån från statens eller hushållningssällskaps lånefonder eller bidrag av allmänna medel. Lån får utgå med högst två tredjedelar av den uppskattade arbetskostnaden. Kräves för arbetets utförande redskap eller materialier, som sökanden ej äger eller utan kostnad kan anskaffa, får lånebeloppet dock utöver vad nyss sagts ökas med högst 50 kronor. Det högsta belopp, varmed förbättringslån kan utgå, skall emellertid vara 400 kronor. Vid beloppets bestämmande skall hänsyn tagas till sökandens ekonomiska förhållanden samt jordbrukets storlek. För förbättringslån skall säkerhet ej fordras. Har låntagare inom förelagd tid, högst två år eller, då särskilda skäl föreligga, två och ett halvt år

från lånets beviljande, utfört åtaget förbättringsarbete, är han, sedan arbetet blivit i föreskriven ordning godkänt, fri från skyldighet att återbetala lånet. I annat fall är han skyldig omedelbart återbetala lånebeloppet jämte fem procent årlig ränta därå från utbetalningsdagen. Undantag härifrån gäller dock, om låntagarens underlåtenhet i nämnda avseende beror på sjukdom, olyckshändelse eller annan omständighet, varöver han ej kunnat råda; i dylika fall kan uppskov med arbetets fullgörande beviljas honom. Återbetalningsskyldighet inträder även, om låntagare uppenbarligen missbrukat lånebeloppet.

Handhavandet av stödlånens utdelning och därmed sammanhängande uppgifter skall enligt jordbruksutredningens förslag anförtros en särskild organisation, bestående av dels en central nämnd i varje län, länsnämnden, dels ock nämnder för mera begränsade områden, stödlånenämnder. På stödlånenämnderna ankommer den förberedande behandlingen och prövningen av låneansökningar, medan länsnämnderna hos sig äga det slutliga avgörandet. Stödlånenämnden skall jämväl biträda gäldenären vid ackordsförhandlingarna med fordringsägarna samt med ordnande av uppkomna betalningssvårigheter i allmänhet. Länsnämnden skall bestå av ordförande och tre ledamöter, samtliga utsedda av Kungl. Maj:t. En stödlånenämnd skall inrättas i varje tingslag eller del av tingslag och bestå av ordförande och två ledamöter. Ordföranden skall utses av länsstyrelsen, och en av ledamöterna skall utses av vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott. Den tredje ledamoten skall vara alternerande på så sätt att länsnämnden för mindre område, t. ex. kommun, utser ett ombud, stödlåneombud, som skall tjänstgöra såsom ledamot av stödlånenämnden vid behandling av ärenden, som avse jordbruk inom det område, för vilket ombudet utsetts. Bifalles ansökan om ackordslån, skola av gäldenären utfärdad skuldförbindelse å lånet jämte tillhörande säkerhetshandlingar ävensom protokoll över länsnämndens beslut översändas till statskontoret, som skall utanordna lånet och översända lånemedlen till länsnämnden för utbetalning till borgenärerna. Har förbättringslån beviljats, skall av gäldenären undertecknad skuldförbindelse jämte avskrift av länsnämndens beslut insändas till länsstyrelsen, som i enlighet med sagda beslut utbetalar beloppet.

I anslutning till förslaget om ackordslånen framhåller jordbruksutredningen, att det för ett lyckligt genomförande av en ackordsförhandling vore av vikt, att möjligheten att mot gäldenären företaga exekutiva åtgärder eller att göra ansökan om hans försättande i konkurs inskränktes, medan dylik förhandling påginge. Jordbruksutredningen erinrar om de bestämmelser till gäldenärens skyddande mot utmätning och konkursansökan, som äro upptagna i 12 § första punkten och 13 § lagen den 13 maj 1921 om ackordsförhandling utan konkurs, samt föreslår, att sagda bestämmelser göras tillämpliga jämväl å förhandlingar om underhands-

ackord i samband med ansökan om ackordslån. Utredningen har utarbetat förslag till lag härutinnan. Enligt detta skall, sedan stödlånenämnd eller länsnämnd beslutat upptaga jordbrukares ansökan om ackordslån till behandling och intill dess frågan härom blivit avgjord, dock högst under tre månader, beträffande ansökan om jordbrukarens försättande i konkurs, som göres av borgenär, vars fordran uppkommit innan nämndens beslut meddelats och icke är förenad med förmånsrätt, samt i fråga om utmätning till gäldande av fordran, som uppkommit innan samma beslut meddelats, vad i nyssnämnda bestämmelser i ackordslagen finnes stadgat äga motsvarande tillämpning.

I en vid betänkande fogad *reservation* har ledamoten av jordbruksutredningen Nils Adler förklarar sig icke kunna biträda utredningens förslag om förbättringslån. Såsom skäl för sin åsikt har reservanten i huvudsak anfört följande:

I vissa delar av landet saknades tillgång till de arbetsmöjligheter, vilka utgjorde en förutsättning för att lån skulle kunna erhållas. Alla jordbrukare i sådan ställning skulle sålunda utan vidare utslutas från hjälpen. Även om vederbörande jordbrukare ägde tillgång till erforderlig arbetsmöjlighet, vore det emellertid ej lämpligt att förbinda hjälpen med utförande av dylikt arbete. Det vore vid slättbygdernas jordbruk, där svårigheterna vore störst, så gott som omöjligt för den mindre jordbrukaren att inom föreskriven tid medhinna förbättringsarbetet vid sidan av sitt egentliga jordbruksarbete. Följden skulle bliva, att staten antingen måste indriva den genom lånets utlämnande uppkomna fordran eller efterskänka beloppet. Det vore då bättre att från början avstå från att uppställa villkor av angiven art. Dylikt villkor ledde också till en betydande förtyngning av den förberedande utredningen, då i viss mån preciserade planer för arbetenas utförande måste skriftligen upprättas. Vidare vore det svårt att få personer, lämpade att handhava låneverksamheten. Förbättringslånens utdelning, förbättringsarbetenas planläggning och avsyning med mera syntes därjämte komma att draga kostnader av den storlek, att de sannolikt ej komme att stå i rimligt förhållande till den utdelade hjälpens betydelse. Stor ovisshet rådde slutligen om företagens konsekvenser i statsfinansiellt hänseende, då jordbruksutredningens beräkning på denna punkt i huvudsak torde äga karaktären av en gissning.

Över jordbruksutredningens betänkande hava yttranden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, riksräkenskapsverket, statens egnahemsstyrelse, generalpoststyrelsen, riksförsäkringsanstalten, fullmäktige för pensionsförsäkringsfonden, fullmäktige för riksbanken, fullmäktige för riksgäldskontoret, samtliga länsstyrelser efter hörande av vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott, styrelsen för Sveriges allmänna hypoteksbank, styrelsen för svenska jordbrukskreditkassan, svenska bankföreningen och svenska sparbanksföreningen. Beträffande innehållet i yttrandena tillåter sig utskottet att hänvisa till det vid propositionen fogade protokollet.

Yttranden.

De riktlinjer, i huvudsaklig överensstämmelse varmed enligt propositionen stödlån åt jordbrukare skola utlämnas, framgå av ett vid propositionen fogat, inom jordbruksdepartementet utarbetat *förslag till kungörelse om stödlån till jordbrukare*. Enligt detta förslag skall, i den mån tillgängligt anslag det medgiver, lån av statsmedel kunna utlämnas åt jordbrukare, som på grund av rådande jordbrukskris kommit i ekonomiska svårigheter, dels för betalning av gäld, dels för genomförande av ackord eller liknande gäldreglering och dels för anskaffande av för fastighetens fortsatta brukande oundgängligen nödiga levande eller döda inventarier. Högsta lånebelopp har föreslagits till 2,000 kronor. Förutsättning för erhållande av stödlån skall vara, att jordbrukaren är i trängande behov av ekonomiskt bistånd, att han kan antagas hava själv gjort vad på honom skäligen ankommer för övervinnande av svårigheterna och i övrigt finnes förtjänt av bistånd samt att det synes sannolikt, att han, om stödlån erhålles, skall kunna fortsätta att driva sitt jordbruk. Den, som erhållit stödlån enligt för egnahemslåntagare utfärdade särskilda bestämmelser, skall icke kunna erhålla lån jämväl i nu ifrågavarande ordning. Stödlån skall kunna gäldas antingen genom utfärdande av förbättringsarbete eller genom återbetalning. Där låntagare åtagit sig att enligt plan och kostnadsberäkning, som av låneförmedlaren godkänts, utföra förbättringsarbete å den av låntagaren brukade fastigheten, skall så stor del av lånet, som motsvarar beräknade kostnaden för arbetet, dock ej mer än sjuhundrafemtio kronor, anses gulden, då arbetet inom föreskriven tid vederbörligen utförts. Med förbättringsarbete förstås dränering eller annan dikning, nyodling, röjning, betesförbättring, byggnadsarbete, anläggning för gödselvärd eller för ensilering, stenbrytning, åtgärder för skogskultur, vägarbete eller liknande. Den tid, inom vilken förbättringsarbete skall vara utfört, må ej bestämmas längre än till dess tre år förflutit från lånets beviljande. I den mån stödlån ej skall anses guldets genom förbättringsarbete, skall lånet från och med fjärde året efter utgången av det kalenderår, varunder lånet beviljats, återbetalas med en sjundedel årligen. Ränta å stödlån skall ej erläggas. Missbrukas lånet eller inträffa eljest sådana omständigheter, att låntagaren skäligen icke längre bör få tillgodonjuta detsamma, kan det uppsägas till omedelbar betalning, och skall då gäldas jämväl ränta efter 5 procent om året från och med uppsägningsdagen. För stödlån skall lämnas säkerhet, som låneförmedlaren finner sig kunna godtaga. Verksamheten som låneförmedlare skall utövas av vederbörande hushållningssällskap genom dess egnahemsnämnd eller annan inom hushållningssällskapet tillsatt nämnd. Ansökan om stödlån bör inlämnas före den 1 augusti 1932 till vederbörande låneförmedlare, som efter erforderlig utredning äger i mån av tillgång till för ändamålet anvisade medel bevilja lån. Låneförmedlare, som önskar erhålla anslag för utlämnande av stödlån, skall senast den 15 augusti 1932 till statens egnahemsstyrelse ingiva till Kungl. Maj:t ställd ansökan härom, och skall det därefter äligga egnahemsstyrel-

sen att så snart ske kan med eget utlåtande överlämna inkomna ansökningar till Kungl. Maj:t. Stödlåneanslag, som av Kungl. Maj:t beviljats låneförmedlare, må av låneförmedlaren lyftas hos statskontoret. Anser låneförmedlaren, sedan stödlån utlämnats, att avskrivning å lånet bör ske, skall låneförmedlaren genom statens egnahemsstyrelse underställa frågan Kungl. Maj:t, som beslutar rörande den ifrågasatta avskrivningsåtgärden. I övrigt innehåller kungörelseförslaget vissa bestämmelser rörande låneförmedlarnas redovisning av anvisade stödlåneanslag samt angående uppsikt och kontroll över låneförmedlarnas verksamhet. De närmare föreskrifter, som för tillämpning av kungörelsen må finnas erforderliga, skola, efter hörande av statens egnahemsstyrelse, meddelas av Kungl. Maj:t.

Efter redogörelse för det huvudsakliga innehållet i jordbruksutredningens betänkande och de i ärendet avgivna yttrandena har chefen för jordbruksdepartementet till statsrådsprotokollet anfört:

*Departements-
chefen.*

»Jordbruksutredningens förevarande betänkande och de däröver avgivna yttrandena ådagalägga med tydlighet, att jordbrukarna mångenstädes i vårt land till följd av jordbrukskrisens hårda tryck och långvarighet drabbats av allvarliga ekonomiska bekymmer, icke minst i avseende å kreditförhållandena. Det starka prisetallet å jordbruks- och skogsprodukter har medfört en inkomstminskning, som för jordbrukarna försvårat möjligheterna att förränta och amortera sina skulder — särskilt i sådana fall, då jordbruket övertagits vid ett väsentligt högre prisläge än det nuvarande — samt nödvändiggjort ökad skuldsättning. För sådana mindre jordbrukare, som äro i behov av förtjänster vid sidan av jordbruket, har bristen på arbetstillfällen i skogarna m. m. förvärrat ställningen. Visserligen besitter jordbruket stor inre motståndskraft, och jordbrukarna äro kända för att under hårda tider kunna inskränka sina behov och utgifter, med eftersättande understundom av erforderliga förbättringsarbeten å jordbruksfastigheterna, men allmänt vitsordas av dem, som nu yttrat sig i ärendet, att de ekonomiska svårigheterna hota att bliva mången jordbrukare övermäktiga.

Den situation, som sålunda uppkommit, gör, att möjligheten och lämpligheten att genom särskilda stödåtgärder bereda hjälp åt jordbrukare, som på grund av krisen råkat i ekonomiskt betryck, måste tagas under allvarligt överbärande. Det föreliggande betänkandet angiver vissa riktlinjer för en dylik stödverksamhet. I de över betänkandet avgivna utlåtandena har ej rätt mer än en mening därom, att statsmakterna i görligaste mån måste söka förbättra läget för jordbruksnäringen och lindra svårigheterna för dess utövare. Tillika har emellertid framhållits, att, såsom också redan jordbruksutredningen betonat, den avgörande förutsättningen för en verklig och varaktig förbättring av jordbrukarnas ekonomi vore, att sådana priser erhöles å jordbruks- och skogsprodukter, att jordbruket kunde bereda dess utövare en skäligen bärgning. Att uppnåendet av ett förbättrat prisläge är av grundläggande betydelse för jordbruksnäringen finner även jag ligga i öppen dag. Statsmakternas möjligheter att härutinnan öva direkt inflytande äro emellertid på grund av det ekonomiska livets lagar ganska begränsade. I detta sammanhang vill jag erinra, att statsmakterna dock vidtagit extra ordinära åtgärder för stöd-

jande av viktiga grenar av jordbruksproduktionen såsom beträffande brödsäds- och sockerbetsodlingen. Kungl. Maj:t har också tidigare i dag på min föredragning beslutat att till riksdagen avlåta ett betydelsefullt förslag, avseende åtgärder för stödjande av produktionen av mjölk och mejeriprodukter i riket.

Ehuru de åtgärder, vilka, på sätt antytts, vidtagits eller föreslagits till främjande av vissa jordbrukets produktionsgrenar, äro ägnade att förbättra prisbildningen å ifrågavarande jordbruksprodukter och sålunda, sett på längre sikt, förhjälpa jordbrukarna till gynnsammare ekonomiska förhållanden, torde emellertid i ett stort antal fall nödläget vara så överhängande, att, till hindrande av ekonomiskt sammanbrott, ytterligare och omedelbar hjälp är av behovet påkallad. Med hänsyn till de vittgående och ödesdigra följder ett dylikt sammanbrott i större utsträckning bland den jordbrukande befolkningen i olika hänseende skulle hava, torde staten icke böra undandraga sin medverkan till att, där så lämpligen kan ske, nödigt andrum i svårigheterna beredes dem, som därav visa sig i trängande behov och kunna anses förtjänta. Det torde böra framhållas, att Kungl. Maj:t i liknande fall ansett sig böra föreslå hjälpåtgärder, såsom i fråga om egnahemslantagare, innehavare av lägenheter å kronomark inom de sex norra länen samt arrendatorer å kronojord och ecklesiastik jord.»

Beträffande jordbruksutredningens förslag om ackords- och förbättringslån har departementschefen härefter i huvudsak anfört följande:

»Såsom det mest betydelsefulla resultatet av utredningens arbete framstår otvivelaktigt dess förslag om stödlån. I utlåtandena har denna del av betänkandet blivit föremål för mycket skilda meningar. Utan att här ingå på någon närmare granskning av den kritik, som sålunda ägnats förslaget, vill jag såsom min uppfattning framför allt betona, att statens mellankomst, där sådan bör äga rum, måste kunna ske snabbt samt under möjligast enkla och praktiska former. Ur dessa synpunkter synas mig de anmärkningar, som riktats mot den föreslagna organisationen av stödlåneverksamheten, i stort sett berättigade. Särskilt med hänsyn till hjälpanordningens karaktär av tillfällig torde, på sätt anmärkts, jordbruksutredningens förslag härutinnan få anses väl invecklat och dyrbart. Men jämväl vissa av de övriga erinringar, som beträffande ackords- och förbättringslånen framförts, hava synts mig befogade. I främsta rummet gäller detta ackordslånen. De betänkligheter, vilka från flera håll kommit till uttryck gent emot de av jordbruksutredningen uppställda förutsättningarna för erhållande av dylikt lån, eller att sökandens skulder skola överstiga tillgångarna, kan jag ej annat än dela. Såsom i åtskilliga utlåtanden över förslaget anförts torde i många fall de jordbrukare, vilkas skulder icke överstiga värdet av tillgångarna, men vilka det oaktat råkat i betalningssvårigheter, vara i lika trängande behov av hjälp som de, vilka avses i förslaget, och ofta nog torde i förstnämnda fall bättre utsikter att hjälpen skall bliva till varaktig nytta förefinnas. Beträffande såväl ackords- som även förbättringslånen synes över huvud särskilt den anmärkningen äga fog, att de lånebeviljande myndigheterna vid prövningen av låneansökningarna allt för snävt bundits vid vissa bestämda regler. Ehuru å andra sidan jordbruksutredningens förslag otvivelaktigt, på sätt också erkänts i utlåtandena, innehåller mycket, värt att taga fasta på, förefaller det mig som vore en förenkling

av det utav utredningen uppbyggda lånesystemet och en uppmjukning av formerna önskvärd. Det synes mig därför, att man, med utnyttjande i väsentliga delar av jordbruksutredningens förslag, bör framgå på en något annorlunda väg än den utredningen förordat.»

Departementschefen har i fortsättningen angivit de riktlinjer, staten enligt hans mening i huvudsak borde följa vid ingripande å förevarande område. I anslutning till vad departementschefen härutinnan anfört har det förslag till kungörelse om stödlån till jordbrukare utarbetats, för vilket utskottet tidigare redogjort. Angående de skäl, vilka av departementschefen åberopats för förslaget, tillåter sig utskottet att, i den mån de ej framgå av det redan sagda, hänvisa till det vid propositionen fogade protokollet.

Med hänsyn till de ökade kostnader, som handhavandet av verksamheten med stödlånens förmedling skulle för hushållningssällskapen föranleda, har departementschefen ansett det rimligt, att någon ersättning av statsmedel bereddades dem. Departementschefen har framhållit, att dylik ersättning borde utgå med belopp, som Kungl. Maj:t ägde bestämma, förslagsvis 15 kronor för varje beviljat lån. Departementschefen har vidare anfört, att om mot förmodan något hushållningssällskap icke skulle vilja åtaga sig ifrågavarande låneförmedling, det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utse annan lämplig låneförmedlare.

Beträffande härefter frågan om medelsbehov och medelsanskaffning har departementschefen anfört:

»Det säger sig självt, att beräkningar av den natur, det här gäller, måste bliva i större eller mindre grad osäkra. Jag har efter övervägande av olika på frågan inverkan faktorer ansett mig böra stanna vid ett anslagskrav å 15 miljoner kronor. Av ifrågavarande belopp torde jämväl böra gäldas de i det föregående omförmälda förvaltningsbidragen till låneförmedlarna samt andra till äventyrs uppkommande särskilda omkostnader för verksamhetens skötsel, tillhoppa förslagsvis beräknade till 300,000 kronor. Förutsätter man, att varje stödlån kommer att i medeltal utgå med 750 kronor, skulle med det av mig föreslagna anslagsbeloppet hjälp kunna beredas inemot 20,000 jordbrukare eller mer än 5 procent av det uppgivna antalet samtliga jordbrukare i riket. Anslaget torde böra anvisas såsom extra reservationsanslag under nionde huvudtiteln.»

Slutligen vill utskottet återgiva följande av departementschefen gjorda uttalande i anledning av jordbruksutredningens förslag till lag angående tillämpning av vissa bestämmelser i lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om ackordsförhandling utan konkurs å förhandling om underhandsackord åt jordbrukare:

»Mot den föreslagna lagstiftningen har från vissa håll icke utan fog anmärkts, att den kunde vara ägnad att rubba jordbrukarnas bestående kreditförhållanden och försvåra kreditauskaffningen åt jordbrukarna. Härtill kommer, att förslaget vilar å den förutsättningen, att förhandling om underhandsackord i förevarande fall alltid skedde under medverkan och kontroll av de låneförmedlande nämnderna. Härutinnan har jag

emellertid icke ansett mig böra förorda bindande regler. Med hänsyn härtill och då det torde ligga i borgenärernas eget intresse att ej motsätta sig erforderligt anstånd, har jag, efter samråd med chefen för justitiedepartementet, ansett, att lagstiftningsåtgärder i nämnda avseende icke nu böra ifrågasättas.»

**Utskottets
yttrande.**

Utskottet delar den uppfattning, som kommit till uttryck i propositionen, att det läge, vari landets jordbrukare för närvarande befinna sig, påkallar extraordinära åtgärder från statens sida. Det är ett samhälleligt intresse av vikt att, i den mån förhållandena medgiva det, lindra den rådande krisens verkningar och förebygga vådorna av ett ekonomiskt sammanbrott bland den jordbrukande befolkningen i den utsträckning, som, därest intet nu åtgöres, torde hota särskilt inom vissa landsdelar. Genom förevarande proposition liksom enligt jordbruksutredningens förslag om stödlån till jordbrukare avses att bringa hjälp i de mest trängande fallen. Enahanda är syftet med det genom motionerna I:120 och II:206 framförda förslaget angående krishjälp av statsmedel åt jordbrukare samt med förslaget i motionerna I:263 och II:385 om utlämnande av bidrag till genomförande av ackord utan konkurs. Gemensamt för samtliga dessa förslag är, att statens mellankomst avses skola ske genom tillhandahållande av kontanta medel. Att så måste i föreliggande situation bliva fallet synes utskottet uppenbart. Beträffande härutöver den lämpligaste formen för statens ingripande och de grunder, enligt vilka bistånd bör lämnas, hava, på sätt framgår av förslagen, meningarna varit delade. Utskottet vill härvid såsom sin åsikt framhålla, att stödåtgärderna icke böra ensidigt inriktas vare sig på att bispringa de jordbrukare, vilka redan kommit på obestånd, eller på att lämna hjälp åt jordbrukare, vilka, utan att deras skulder uppgå till tillgångarnas värde, likväl råkat i betalningssvårigheter. Härutinnan ansluter utskottet sig sålunda till de principer, vilka kommit till uttryck såväl i Kungl. Maj:ts som i jordbruksutredningens förslag. Det synes utskottet riktigt, att, på sätt i propositionen föreslagits, hjälp skall kunna utgå dels för genomförande av ackord eller liknande gäldreglering, dels för betalning av gäld och dels för anskaffande av levande eller döda inventarier, som äro för jordbrukarens fastighet oundgängligen nödiga. Emellertid har utskottet icke ansett sig kunna i alla avseenden godtaga de i propositionen angivna särskilda bestämmelserna för den ifrågasatta stödverksamheten. Utskottet inser väl önskvärdheten av, att ifrågavarande statsingripande icke iklädes invecklade eller alltför snäva former. Å andra sidan måste dock iakttagas att garantier i görligaste mån vinnas därför, att ett rättvist resultat uppnås, samt att hjälpen kommer att lända till avsedd nytta. Ur dessa synpunkter är enligt utskottets förmenande det i propositionen framlagda kungörelseförslaget icke helt tillfredsställande. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla, att Kungl. Maj:ts förslag synes utgå från, att gäldenär, som vill erhålla bidrag för

genomförande av ackord med sina fordringsägare, skall själv söka få ackordet till stånd. Härför torde ifrågavarande gäldenärer emellertid i många fall sakna nödiga förutsättningar. För att ackord skall kunna åstadkommas utan att därigenom vare sig gäldenärens eller borgenärernas berättigade intressen trädas för nära, torde det bli nödvändigt, att staten ställer sakkunnig hjälp till förfogande för ändamålet. Den i propositionen föreslagna organisationen torde härutinnan icke alltid vara tillfyllest.

Även i andra hänseenden än de nu angivna synes Kungl. Maj:ts förslag emellertid böra ändras eller fullständigas. I väsentliga delar torde det enligt den uppfattning, utskottet bildat sig, härvid vara lämpligt att följa det förslag, vilket framlagts av jordbruksutredningen. I det följande vill utskottet angiva de riktlinjer, utskottet funnit böra vinna tillämpning vid den tilltänkta statliga hjälpverksamheten, därvid utskottet dock till en början bortser från frågan om organisationen för verksamhetens handhavande. Utskottet förutskickar, att även enligt utskottets mening hjälpen torde böra utgå i form av visst slag av lån. Utskottet vill i fortsättningen begagna den av jordbruksutredningen använda beteckningen *ackordslån* för sådana lån, vilka avse främjande av ackordsuppgörelser mellan jordbrukare och deras fordringsägare, samt såsom *stödlån* beteckna den hjälp, staten, såvitt nu är i fråga, i övrigt lämnar.

I fråga om till en början förutsättningarna och villkoren för erhållande av *ackordslån* samt storleken av dylika lån finner utskottet böra gälla följande:

att lån ej må beviljas under annan förutsättning än att jordbrukarens ställning på grund av krisen blivit så försämrad, att skulderna överstiga värdet av tillgångarna;

att såsom grund för värderingen av jordbrukarens tillgångar skall läggas saluvärdet, dock att fastighet ej må åsättas värde, som med mer än 20 procent avviker från det under 1932 gällande taxeringsvärdet;

att jordbrukare, som tillträtt den av honom brukade fastigheten senare än den 1 maj 1931, ej må, därest fastigheten förvärvats genom köp, byte eller gåva, ifrågakomma till erhållande av lån;

att lån må beviljas allenast om det med hänsyn till ackordets beskaffenhet samt omständigheterna i övrigt synes sannolikt, att gäldenären efter ackordets genomförande skall kunna fortsätta att driva sitt jordbruk och därunder göra rätt för sig, därvid, såvitt särskilda omständigheter ej annat föranleda, med avseende å ackordet följande villkor skola uppfyllas:

1:o) att gäldenärens skulder genom ackordet så nedbringas, att skuldsumman, om däri inräknas hälften av ackordslånet, icke överstiger värdet av tillgångarna;

2:o) att ackordet skall omfatta jämväl fordran hos gäldenären, för vilken ställts säkerhet i form av pant eller in-teckning, till den del säkerheten kan antagas ej förslå till fordringens gäldande;

3:o) att i samband med ackordet skall betalas förfallen utskyld och arrendeavgift ävensom ränta å sådan fordran, som under punkt 2:o sägs, i den mån säkerheten beräknas förslå även till räntans gäldande, såvida icke borgenären medgiver, att räntan får innestå, samt utfäster sig att under två år från dagen för ackordslånets beviljande icke indriva fordringen;

4:o) att ackordet icke får innebära nedsättning av tjänstehjorns och arbetares lönefordran till lägre belopp än dessa varit berättigade att utfå i händelse av konkurs; och

5:o) att de i ackordet deltagande fordringsägarna icke få i ackordet erhålla mera än 60 procent av fordringsbeloppet;

att ackordslån icke får överstiga ett belopp av 400 kronor, ökat med 20 procent av det för 1932 gällande taxeringsvärdet å den av gäldenären brukade fastigheten, och att lånet icke i något fall får utgå med högre belopp än 5,000 kronor;

att vid bestämmande av lånebeloppets storlek i övrigt skall iakttagas, att de i ackordet deltagande borgenärerna icke genom ackordslånet erhålla, utöver vad som med hänsyn till gäldenärens tillgångar och skulder kan anses belöpa å deras fordringar, mer än 5 procent å fordringsbeloppet;

att återbetalning av ackordslån skall ske med en femtedel om året under fem år med början 1939, skoland emellertid, för den händelse konjunkturen för jordbruket icke vid nämnda tidpunkt visas hava förbättrats i märklig grad, tagas under omprövning i vad mån en lindring i de stadgade återbetalningsvillkoren bör äga rum; samt

att ränta å ackordslån icke skall utgå under de två första åren, varemot sedermera skall gäldas ränta efter 5 procent om året å halva lånebeloppet och, sedan amorteringsskyldighet inträtt, å lånet i dess helhet, i den mån ej lindring sker enligt vad nyss sagts.

Beträffande i övrigt villkoren och förutsättningarna för erhållande av ackordslån torde i tillämpliga delar böra gälla de av Kungl. Maj:t i kungörelseförslaget upptagna bestämmelser, dock att viss tid, inom vilken ansökan om dylikt lån skall vara ingiven, icke torde böra fastställas.

Vad härefter beträffar frågan om utlämnande av *stödlån*, eller således lån för betalning av gäld annorledes än vid ackord eller för anskaffande av nödiga levande eller döda inventarier, kan utskottet — fortfarande med bortseende från de med handhavandet av hjälpverksamheten sammanhängande spörsmål — i väsentliga delar ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag. Dock vill utskottet uttala sig för, att avvikelser från förslaget sker i följande hänseenden, nämligen:

att jordbrukare, som tillträtt den av honom brukade fastigheten efter den 1 maj 1931, ej må, därest fastigheten förvärvats genom köp, byte eller gåva, kunna ifrågakomma till erhållande av lån;

att det högsta lånebelopp, som i stödlån må utgå, bestämmas till 750 kronor, vilket belopp må kunna i sin helhet gäldas genom utförande av förbättringsarbete, på sätt närmare angives i Kungl. Maj:ts förslag; samt

att den tid, inom vilken låneansökningarna böra vara ingivna till vederbörande låneförmedlare, utsträcker till den 1 september 1932.

Härutöver vill utskottet emellertid, i anslutning till vad utskottet beträffande ackordslånen föreslagit, hava uttalat, att därest konjunkturerna för jordbruket icke i märklig grad förbättrats, då, med tillämpning av de utav Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelserna, återbetalningsskyldighet av stödlånen såsom regel kommer att inträda, eller efter utgången av år 1935, statsmakterna böra taga under övertvägande, i vad mån lindring i de stadgade återbetalningsvillkoren bör äga rum.

Till utveckling av den ståndpunkt, utskottet intagit i fråga om stödlånens storlek, vill utskottet nämna, att utskottet i denna dag avgivet utlåtande, nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 149, tillstyrkt ett genom sagda proposition framlagt förslag, enligt vilket egnahemslåntagare skulle för i huvudsak samma ändamål och på villkor likartade med dem, vilka nu äro ifråga, kunna erhålla hjälp av statsmedel med belopp upp till 750 kronor. Det har syntes utskottet angeläget, att jämställdhet mellan egnahemslåntagare och andra jordbrukare i förevarande hänseende uppnåddes.

Beträffande förutsättningarna för erhållande av stödlån får utskottet slutligen erinra, att jordbruksutredningen föreslagit, att förbättringslån icke skulle kunna beviljas jordbrukare, vars fastighet för närvarande vore äsatt högre taxeringsvärde än 15,000 kronor. Ehuru utskottet härutinnan i likhet med Kungl. Maj:t ansett sig icke böra uppställa några bindande regler, vill utskottet likväl framhålla, att den hjälp, varom här är fråga, synes böra allenast kunna komma den mindre jordbrukaren till godo. Detta följer också redan av den begränsning av stödlånebeloppens storlek, utskottet föreslagit. Det förtjänar i förevarande sammanhang jämväl framhållas, att egnahemslån icke kunna erhållas för jordbruksfastighet med ett värde, överstigande 20,000 kronor. I övrigt vill utskottet betona angelägenheten av, att en omsorgsfull undersökning och prövning av lånesökandens hjälpbehov kommer till stånd, samt att hjälp sålunda utdelas allenast i verkligt ömmande fall, där andra till buds stående utvägar utnyttjats och där det kan antagas, att hjälpen skall lända till äsyftat gagn.

Utskottet övergår härefter till frågan om organisationen för handhavandet av den förordade hjälpverksamheten. Såsom framgår av vad utskottet redan anfört anser utskottet, att den organisation, som av Kungl. Maj:t föreslagits, icke är den lämpligaste för ändamålet. Utskottet har, i likhet med jordbruksutredningen, stannat för den uppfattningen, att hushållningssällskapen med deras förvaltningsorgan icke under alla omständigheter äro skickade för de uppgifter, särskilt beträffande ackordslånen, vilka här skulle komma att åvila dem. Från dessa utgångspunkter synes det utskottet, som vore en särskild organisation för handläggningen av låneärendena erforderlig. Emellertid torde denna organisation

kunna givas en något enklare form än den, jordbruksutredningen föreslagit. Systemet med dels en nämnd för varje län dels ock en nämnd för varje tingslag eller del därav förefaller onödigt vidlyftigt. Utskottet förmenar, att ifrågavarande uppdrag som regel skulle kunna handhavas av allenast en nämnd inom varje län. Därjämte torde dock för ledning av verksamheten böra finnas en för riket gemensam centralnämnd, utsedd av Kungl. Maj:t. Jämväl ledamöterna i länsnämnderna torde böra förordnas av Kungl. Maj:t, som härvid givetvis bör tillse, att nämndernas sammansättning blir sådan, att förutsättningarna för ett tillfredsställande resultat av verksamheten bliva de bästa möjliga. Inom varje länsnämnd torde sålunda böra vara företrädd såväl praktisk erfarenhet rörande jordbrukets kreditförhållanden som förtrogenhet i övrigt med jordbruket berörande spörsmål ävensom juridisk sakkunskap. Länsnämnderna torde böra äga befogenhet att anställa nödiga biträden samt att ute i orterna utse dugande personer, till vilka de jordbrukare, som önska komma i åtnjutande av lån, kunna vända sig för erhållande av hjälp med låneansökningarnas upprättande, uppgörande av bouppteckningar, upptagande av aekordsförhandlingar med fordringsägarna och dylikt. Utskottet vill med det nu anförda icke hava uttalat, att det icke även kan — måhända i åtskilliga fall — förekomma, att egnahemsnämnd eller annan inom hushållningssällskapet tillsatt nämnd med hänsyn till sammansättning och övriga omständigheter är lämpad att handhava verksamheten med låneärendenas skötsel. För sådant fall bör det tydligen ej föreligga hinder för Kungl. Maj:t att åt vederbörande hushållningssällskap anförtro uppgiften att genom något dess organ handhava låneverksamheten för länet, därvid inom hushållningssällskapet tillsatt nämnd bör, om så finnes erforderligt, kunna av Kungl. Maj:t kompletteras. Likaledes bör Kungl. Maj:t, om arbetsbördan inom visst län blir större än att densamma lämpligen kan bäras av allenast en länsnämnd eller om skäl därtill eljest äro, äga att utse flera nämnder inom länet.

Länsnämnd bör, med ledning av inkomna låneansökningar, genom centralnämnden till Kungl. Maj:t ingiva framställning om fastställande av visst belopp, inom vilket lån må av länsnämnden beviljas. Dylik framställning bör, såvitt fråga är om stödlån, senast ingivas inom viss av Kungl. Maj:t bestämd tid efter den 1 september 1932. Länsnämndernas framställningar skola granskas av centralnämnden, som har att vid deras överlämnande till Kungl. Maj:t avgiva utlåtande över desamma.

Sedan lån beviljats, bör det ankomma på länsstyrelsen att — med beaktande likväl av att det av Kungl. Maj:t för vederbörande nämnd fastställda beloppet icke överskrides — enligt nämndens beslut utbetala länet till sökanden. Det bör vidare ankomma på länsstyrelsen att förvalta skuldebrev och säkerhetshandlingar, att uppbära förfallna räntor och annuiteter samt att i övrigt hava tillsyn därå, att de förpliktelser, låntagarna iklätt sig, behörigen uppfyllas. Frågor om avskrivning av ford-

ran på grund av utlämnat lån torde böra underställas Kungl. Maj:t, som har att därom besluta. Närmare föreskrifter rörande lånemedlens handhavande samt beträffande förfarandet vid behandlingen av låneärendena torde böra meddelas av Kungl. Maj:t.

De med länsnämndernas och centralnämndens arbete förenade kostnader böra uppenbarligen bestridas av statsmedel. Nämnderna torde sålunda äga att hos Kungl. Maj:t göra framställning om erhållande av visst kostnadsanslag.

Kungl. Maj:t har föreslagit, att för ifrågavarande hjälpverksamhet måtte anvisas ett extra reservationsanslag av 15,000,000 kronor. Ehuru utskottet väl inser, att härigenom allenast det mest trängande hjälpbehovet kan bliva tillgodosett, vågar utskottet, med hänsyn till det statsfinansiella läget, icke för nästkommande budgetår tillstyrka högre belopp än det föreslagna. Av anslaget torde, i överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit, böra bestridas jämväl de med centralnämndens och länsnämndernas verksamhet förenade kostnader.

Den närmare fördelningen av anslaget för de olika ändamålen synes böra ankomma på Kungl. Maj:t. Utskottet vill emellertid framhålla nödvändigheten däray, att viss del av anslaget reserveras för möjliggörande av utdelning av ackordslån också efter utgången av den tid, inom vilken beviljande av stödlån avses skola i allmänhet hava ägt rum.

I samband med förslaget om ackordslån har jordbruksutredningen, på sätt förut nämnts, jämväl framlagt förslag till lag angående tillämpning av vissa bestämmelser i lagen om ackordsförhandling utan konkurs å förhandling om underhandsackord åt jordbrukare. Efter samråd med chefen för justitiedepartementet har chefen för jordbruksdepartementet anfört, att lagstiftningsåtgärder i berörda hänseende ej nu torde ifrågakomma, samt framhållit, bland annat, dels att den föreslagna lagstiftningen kunde vara ägnad att rubba jordbrukarnas bestående kreditförhållanden och försvåra kreditanskaffningen åt jordbrukarna dels ock att det låge i borgenärernas eget intresse att icke genom konkurs- eller utmätningsansökningar lägga hinder i vägen för genomförande av ackord. De skäl, vilka sålunda framförts, synas utskottet bärande. Utskottet anser därför, att åtgärder i angiven riktning icke böra vidtagas.

Motionerna I: 120 och II: 206, I: 263 och II: 385 samt II: 140, II: 309 och II: 543, sistnämnda motion i de delar densamma hänskjutits till utskottets behandling, torde få anses besvarade genom vad utskottet nu anfört.

I de likalydande motionerna I: 258 och II: 383 har yrkats, att riksdagen ville besluta, att ett belopp av 40 miljoner kronor skulle avsättas till en fond att användas för utlåning till jordbrukare enligt av motionärerna angivna grunder.

Till stöd för yrkandet hava motionärerna framhållit, att det vore ett

oavvisligt behov, att ytterligare lånemöjligheter skapades för att bereda jordbrukare erforderliga krediter mot inteckningar, som låge högre än inom två tredjedelar av fastighetens taxeringsvärde, ävensom mot borgen och annan säkerhet. Motionärerna hava vidare bland annat anfört följande:

Redan tidigare hade statsmakterna behjärtat jordbrukets behov av ökade lånemöjligheter genom inrättande av Svenska jordbrukskreditkassan. Denna kassas kapitaltillgångar vore dock under nuvarande förhållanden ej tillräckliga för att hjälpa jordbrukarna i deras betryckta läge med lån på längre tid mot billig ränta. Ej heller hade centralkassor för jordbrukskredit ännu bildats i alla delar av landet. Med hänsyn härtill syntes nödvändigt att en särskild statlig lånefond bildades, från vilken lån kunde lämnas dels till Svenska jordbrukskreditkassan, dels även till andra penninginrättningar, som vore villiga att fungera som låneförmedlare. Nämda fond skulle användas för utlåning till jordbrukare, varvid avseende skulle fästas icke blott vid den erbjudna säkerheten utan särskilt vid gäldenärens personliga egenskaper och förhållanden. Röntan skulle utgå efter samma räntefot, som staten betalade för fast upplåning, dock högst 5 procent. Såsom lämpliga låneförmedlare syntes förutom jordbrukskreditkassan i första rummet böra fungera sparbanker i olika delar av landet.

Jordbruksutredningen har i sitt betänkande beträffande det i förevarande motioner framförda förslaget i huvudsak anfört:

Jordbruksutredningen funne givetvis ifrågavarande förslag synnerligen beaktansvärt till sitt syfte men ville å andra sidan framhålla, att dess realiserande, fränsett betänkligheter ur statsfinansernas synpunkt, syntes innebära avsevärda praktiska svårigheter. För det första torde sålunda gälla, att anspråk på lån ur den ifrågasatta fonden företrädesvis skulle komma att ställas av sådana lånesökande, som på grund av svag säkerhet eller annan orsak icke kunnat beviljas kredit av de ordinarie låneinrättningarna, och att den statliga kreditgivningen därför sannolikt bleve förenad med stora ekonomiska risker. Gjordes lånevillkoren särdeles gynnsamma, skulle vidare kreditanspråken troligtvis bli synnerligen betydande och svårighet uppstå att handhåva kreditgivningen på ett ur den rättvisa fördelningens synpunkt oklanderligt sätt. Här berörda svårighet torde i all synnerhet bliva starkt kännbar med avseende på den långivning, som skulle förmedlas av jordbrukskassorna och eventuellt andra kreditinrättningar, då uppgiften här bleve att vid sidan av den ordinarie lånerörelsen utdela lån av särskilt förmånlig karaktär och följaktligen att i varje särskilt fall avgöra, vilken som skulle få åtnjuta ifrågavarande förmån.

Utskottet.

De betänkligheter, jordbruksutredningen framhållit, delas av utskottet. Utskottet finner sig sålunda — under erinran tillika, att riksdagen förut i år beslutat att för säkerställande av Svenska jordbrukskreditkassans upplåning utöka kassans grundfond med 10.000.000 kronor — böra avstyrka bifall till förevarande förslag.

Motionerna
I: 260 och
II: 328.

I de likalydande motionerna I: 260 och II: 328 har föreslagits, att riksdagen måtte medgiva Kungl. Maj:t rätt att gentemot hypoteksförening,

jordbrukskassa och sparbank under den tid, 1933 års fastighetstaxering gällde, ikläda staten garanti i viss utsträckning för in-teckningslån i jordbruksfastighet.

Till utveckling av förslaget hava motionärerna i huvudsak an-fört:

Till följd av jordbrukets svaga räntabilitet för närvarande torde med allt skäl kunna förväntas, att taxeringsvärdena vid nästkommande fastighetstaxering komma att avsevärt nedsättas. En följd härav komme att bliva, att jordbrukarna av sina kreditgivare kunde komma att åläg-gas att nedbringa sina lån mot säkerhet av in-teckningar, så att de där-efter komme att ligga inom fastställd ram med hänsyn till det nya, ned-satta taxeringsvärdet. Det funnes redan nu en tendens att med hänsyn till blivande lägre taxeringsvärde något sänka det nuvarande taxerings-värdet.

Jordbruket kunde emellertid under inga förhållanden numera bära den börda, som en dylik nedsättning indirekt kunde innebära. Det syntes därför vara nödvändigt att en utväg funnes, varigenom en sådan för jordbrukets ekonomi förödande utbetalning kunde undvikas och in-teckningslånen kunde få kvarstå till sitt nuvarande belopp, även om de där-igenom skulle komma att överstiga en högsta marginal av 70 procent av det nya taxeringsvärdet å fastigheterna.

För att detta skulle bliva möjligt torde det vara nödvändigt, att staten trädde emellan såsom garant för det belopp, som utgjorde skillnaden mel-lan å ena sidan det procenttal, lånesumman i förhållande till det nya taxeringsvärdet utgjorde, och å den andra det procenttal å nuvarande taxeringsvärde, inom vilket lånet blivit beviljat, förutsatt att för lånet icke tillika lämnats annan säkerhet än in-teckning. Härvid borde emel-lertid tillika bestämmas dels att garantien icke skulle gälla räntor och kostnader utan allenast ifrågavarande del av kapitalbeloppet, dels att långgivaren icke under den tidsperiod, som den nya fastighetstaxeringen omfattade, utan statens medgivande finge uppsäga lånet eller viss del därav till inbetalning. Syftet med denna garanti vore ju att bereda lån-tagaren möjlighet att behålla lånet och icke för dess skull behöva even-tuellt gå ifrån fastigheten.

Jordbruksutredningen har i sitt betänkande upptagit ifrågavarande spörsmål till prövning samt inhämtat utlåtande i ärendet från sty-relserna för Sveriges allmänna hypoteksbank och svenska sparbanks-föreningen. Styrelsen för *Sveriges allmänna hypoteksbank* har såsom sin mening uttalat, att det ej borde bliva fallet, att hypoteksföreningarna skulle komma att kräva förstärkning av säkerheterna för hypotekslån å sådana egendomar, vilkas taxeringsvärden vid instundande taxering kome att avsevärt nedgå, eller att föreningarna skulle komma att uppsäga dylika lån. Därest de formella förutsättningarna varit uppfyllda vid lånens beviljande, torde enligt styrelsens åsikt inga åtgärder i nämnda riktning komma att från föreningarnas sida vidtagas under förutsätt-ning, att årsavgifterna i medgiven ordning erlades och övriga villkor för lånens innehavande fullgjordes samt att framställning ej gjordes om in-teckningarnas frigörande från alltför värdefulla delar av de belånade egendomarna. Styrelsen avstyrkte det i motionerna väckta förslaget om statsgaranti.

Av *svenska sparbanksföreningens* styrelse har i förevarande fråga uttalats, att i det stora flertalet av våra större sparbanker någon högbeläning av inteckningar i jordbruksfastighet icke torde äga rum, under det att i åtskilliga smärre landsbygdssparbanker förhållandet torde vara det motsatta. Med den ingående kännedom man i dessa senare sparbanker ägde om fastigheternas värde hade man nog ofta ansett sig kunna belåna inteckningar, som i förhållande till taxeringsvärdet låge ganska högt. I vad mån en sänkning av taxeringsvärdena komme att föranleda sparbankerna till uppsägning av inteckningslån, torde i mycket bero på den ställning, som sparbanksinspektionen och de allmänna ombuden komme att intaga. I sitt eget välförstådda intresse torde sparbankerna vara mest benägna att förfara med allra största försiktighet och inskränka sig till att söka förstärka de svaga lånen med supplementär säkerhet, eventuellt omlägga högre liggande delar av sådana lån från fasta lån till amorteringslån. Minst av allt torde sparbankerna vara benägna att framkalla exekutiva auktioner, som vore ägnade att pressa ned fastighetsvärdena ytterligare. Fara föreläge enligt styrelsens mening onekligen, att en del smärre sparbankers engagement i följd av fastigheternas minskade värde skulle bliva så försämrade, att ett statligt stöd åt sparbankerna kunde anses behöfligt. Saknaden av en verkligt stark garantikassa, bildad av sparbankerna själva, framträdde synnerligen tydligt i förevarande läge. Huruvida ett statligt stöd i ena eller andra formen borde lämnas, kunde vara vanskligt att avgöra. Någon schablonmässig reglering enligt förslaget om statsgaranti för viss del av högt liggande inteckningslån torde dock knappast vara att anbefalla.

För egen del har *jordbruksutredningen* anfört, att det av de nu återgivna uttalandena syntes kunna slutas, att en sänkning av taxeringsvärdena, som ej bleve alltför stor, icke skulle medföra mera djupgående konsekvenser i avseende å jordbrukets primärkredit. Några särskilda stödåtgärder på grund av svårigheter på primärkreditens område, som kunde befaras uppstå för jordbruket såsom följd av taxeringsvärdenas nedgång, funne sig *jordbruksutredningen* därför åtminstone tillsvidare icke böra föreslå.

Utskottet. Under åberopande av vad sålunda förekommit avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 260 och II: 328.

Motionerna
I: 121 och
II: 207.

I de likalydande motionerna I: 121 och II: 207 har under punkt c) yrkats, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande av utredning angående jordbrukets skuldsättning samt de åtgärder, som därav kunde befinnas påkallade, ävensom om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet. Utskottet finner, att det vore av intresse, om en bättre överblick över jordbrukets skuldsättning kunde erhållas än den, vartill möjlighet för närvarande föreligger. I *jordbruksutredningens* förevarande betänkande

har framlagts resultatet av vissa undersökningar rörande jordbrukets ekonomiska ställning, och även i andra sammanhang hava framkommit uppgifter, ägnade att i viss mån belysa jordbrukets läge. Någon fullt tillförlitlig och klar uppfattning av situationen har dock härigenom icke vunnits. Den utredning, som för uppnående av ett dylikt resultat erfordras, torde bliva såväl vidlyftig som kostsam. Utredningen torde också kunna bedrivas enligt olika linjer. Med hänsyn till vad sålunda anförts vill utskottet i varje fall icke tillstyrka, att en utredning angående jordbrukets skuldsättning omedelbart igångsättes. Utskottet anser, att riksdagen bör i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande vilka riktlinjer, en sådan utredning lämpligen borde följa, samt låta utarbeta plan och kostnadsberäkning för arbetets utförande ävensom för riksdagen framlägga det förslag, som härav må förmedlas.

I motionen II: 271 har hemställts om utredning angående åtgärder till skydd i visst avseende för ägare eller brukare av små och medelstora jordbruksfastigheter.

Motionen
II: 271.

Utskottet, som anser, att motionens syfte i åtminstone viss mån kommer att vinnas, därest de åtgärder från statens sida vidtagas, vilka utskottet i det föregående tillstyrkt, finner motionen i övrigt icke böra föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Utskottet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 256 samt motionerna I: 120 och II: 206, I: 263 och II: 385 ävensom, i förevarande delar, motionen II: 543

1) för budgetåret 1932/1933 under nionde huvudtiteln och benämning »Ackordslån och stödlån åt jordbrukare» anvisa ett extra reservationsanslag av 15,000,000 kronor; och

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att rörande anslaget användning meddela föreskrifter i huvudsaklig överensstämmelse med av utskottet angivna grunder;

B. att riksdagen måtte i anledning av yrkandena under punkt c) i motionerna I: 121 och II: 207 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande vilka riktlinjer, som borde följas för erhållande av en allsidig utredning rörande

jordbrukets skuldsättning, samt låta utarbета plan och kostnadsberäkning för arbetets utförande ävensom för riksdagen framlägga det förslag, som härav må för-anledas;

C. att motionerna I: 120 och II: 206, I: 263 och II: 385 samt II: 140 och II: 309 må anses besvarade genom vad utskottet under A. hemställt;

D. att yrkandena under punkt c) i motionerna I: 121 och II: 207 må anses besvarade genom vad utskottet under B. hemställt;

E. att motionerna II: 271 och, i förevarande delar, II: 543, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, icke må för-anleda till någon riksdagens åtgärd; samt

F. att motionerna I: 258 och II: 383 samt I: 260 och II: 328 måtte av riksdagen avslås.

Stockholm den 7 juni 1932.

På sammansatta första lag- och jordbruksutskottets vägnar:

G. A. BJÖRKMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första lagutskottet:

första kammaren: herrar *Larson* i Lerdala, *Svenson* i Eskhult, *Bissmark* och *Branting*;
andra kammaren: herrar *Björkman*, *Lindqvist* i Halmstad, *Hedlund* i Östersund och *Christenson*;

från jordbruksutskottet:

första kammaren: herrar *Carl E. Eriksson*, *Gabrielsson*, *Dalberg* och friherre *Lagerfelt*;
andra kammaren: herrar *Pettersson* i Bjälbo, *Sköld*, *Carlström* och *Pehrsson* i Bramstorp.

Reservationer:

Vid utskottets hemställan under A punkt 1)

a) av herrar *Pehrsson* i Bramstorp och *Svenson* i Eskhult, vilka ansett, att den del av utskottets utlåtande å sid. 19, som börjar med orden »Kungl. Maj:t har» och slutar med orden »förenade kostnader», bort hava följande lydelse:

»Kungl. Maj:t har — — — än det föreslagna. Utskottet förutsätter dock, att om efter noggrann undersökning beloppet visar sig otillräckligt för det oundgängliga behovet Kungl. Maj:t kommer att för 1933 års riksdag förelägga proposition om det ytterligare anslag, som erfordras. Av anslaget — — — förenade kostnader.»

b) av herrar *Carl E. Eriksson*, *Dalberg*, *Branting*, *Lindqvist* i Halmstad, *Hedlund* i Östersund och *Sköld*, vilka ansett, att den del av utskottets utlåtande å sid. 19, som börjar med orden »Kungl. Maj:t har» och slutar med orden »hava ägt rum», samt utskottets hemställan i förevarande avseende bort hava följande lydelse:

»Kungl. Maj:t har föreslagit, att för ifrågavarande hjälpverksamhet måtte anvisas ett extra reservationsanslag av 15 miljoner kronor. Med den ställning utskottet intagit till förevarande fråga, i det att utskottet i huvudsak förordar bifall till jordbruksutredningens förslag om ackordslån, torde det icke låta sig göra att så långt begränsa det erforderliga behovet av medel, som Kungl. Maj:ts förslag innebär. Jordbruksutredningen har beräknat, att om maximum för ackordslån sattes till 10,000 kronor, skulle för detta ändamål erfordras 10 miljoner kronor. Nedsattes nämnda maximum till, såsom utskottet förordat, 5,000 kronor, torde det för ackordslån avsedda beloppet kunna begränsas till 6 miljoner kronor. För tillgodoseende av behovet av stödlån skulle följaktligen endast 9 miljoner kronor komma att stå till förfogande, om det av Kungl. Maj:t föreslagna anslagsbeloppet vidhålles. Under antagande att stödlånens genomsnittliga belopp kommer att utgöra 500 kronor, skulle endast 18,000 jordbrukare kunna erhålla hjälp i nu förevarande ordning. Det torde ligga i öppen dag, att en hjälpverksamhet av så begränsad omfattning icke ens tillnärmelsevis kan motsvara det avsedda syftet. Jordbruksutredningen har ansett, att medelst lån av förevarande slag borde 30,000 jordbrukare erhålla hjälp. Utskottet håller före, att även en dylik begränsning av det antal jordbrukare, som skulle kunna erhålla stödlån, är för stor. På grund av det statsfinansiella läget har emellertid utskottet icke tilltrött sig att förorda större anslag

än som erfordras för att möjliggöra utlämnandet av stödlån i den av jordbruksutredningen avsedda omfattningen. För detta ändamål erfordras enligt ovan tillämpade beräkningsgrunder ett belopp av 15 miljoner kronor. Hela anslagsbeloppet anser följaktligen utskottet böra beräknas till 21 miljoner kronor, varav till ackordslån 6 miljoner och till stödlån 15 miljoner. Av anslaget torde, i överensstämmelse med vad Kungl. Maj:ts föreslagit, böra bestridas jämväl de med centralnämndens och länsnämndernas verksamhet förenade kostnader.»

»På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 256 samt motionerna I: 120 och II: 206, I: 263 och II: 385 ävensom, i förevarande delar, motionen II: 543

1) för budgetåret 1932/1933 under nionde huvudtiteln och benämning »Ackordslån och stödlån åt jordbrukare» anvisa ett extra reservationsanslag av 21,000,000 kronor, varav till ackordslån 6,000,000 kronor och till stödlån 15,000,000 kronor;»

Vid utskottets hemställan under A punkt 2)

1) I fråga om stödlånen:

av herrar *Björkman*, *Larson* i Lerdala, *Svenson* i Eskhult, *Gabrielsson*, *Carlström* och *Christenson*, vilka ansett, att utskottets motivering rörande utlämnande av sådana lån (sid. 16—17) bort erhålla följande lydelse:

»Vad härefter — — — hänseenden, nämligen:

a t t jordbrukare — — — till erhållande av lån;

a t t det högsta lånebelopp, som i stödlån må utgå, bestämmes till 1,500 kronor, därav högst ett belopp av 750 kronor må kunna gäldas genom förbättringsarbete, på sätt närmare angives i Kungl. Maj:ts förslag;

s a m t a t t — — — den 1 september 1932.

Härutöver — — — bör äga rum.

Beträffande förutsättningarna — — — den mindre jordbrukaren till godo. Men också en sådan jordbrukare kan, även om förutsättningarna för ackordslån ej föreligga, hava en skuldbörda, som uppgår till så avsevärt belopp, att för dess reglerande kan erfordras, att begränsning av stödlånebeloppens storlek ej bestämmes alltför snävt. Utskottet, som livligt behjärtar önskvärheten av att genom statens mellankomst så många jordbrukare som möjligt skola kunna erhålla stöd, anser därför, att vis-

serligen högre belopp än 750 kronor i allmänhet ej bör utgå, men att i särskilda fall ett belopp av högst 1,500 kronor må kunna beviljas. Det förtjänar i förevarande sammanhang — — — till åsytat gagn.»

2) I fråga om organisationen för handhavandet av hjälpverksamheten:

av herrar *Björkman*, *Larson* i Lerdala, *Gabrielsson*, *Hedlund* i Östersund, *Carlström* och *Christenson*, vilka ansett, att utskottets utlåtande från och med orden »Utskottet övergår» å sid. 17 till och med det stycke å sid. 19, som slutar med orden »visst kostnadsanslag», bort erhålla följande lydelse:

»Utskottet övergår härefter till frågan om organisationen för handhavandet av den förordade hjälpverksamheten.

Utskottet hyser den uppfattningen att ifrågasatt arbetsuppgift är av beskaffenhet att i regel böra vara lämpad för hushållningssällskapen och deras förvaltningsorgan och anser att då de ifrågasatta åtgärderna äro att anse såsom en tillfällig anordning det är önskligt att ej för desamma igångsättes en ny och omfattande organisation. Emellertid kan utskottet ej bortse från att på sina håll förhållanden kunna föreligga, som göra att en från hushållningssällskapen fristående organisation kan vara att förorda. Utskottet anser att spörsmålet om verksamhetens handhavande därför bör lämnas till Kungl. Maj:ts bestämmande, och vill utskottet uttala den förvisning att, vare sig handhavandet anförtros åt hushållningssällskap eller åt någon för ändamålet särskilt inrättad nämnd, Kungl. Maj:t tillser att nödig sakkunskap inom organisationen blir företrädd.

Utförandet av de närmare bestämmelser, vilka erfordras beträffande handhavandet av lånemedel, torde ankomma på Kungl. Maj:t.»

Vid utskottets hemställan under B

av herrar *Björkman*, *Gabrielsson*, *Carlström* och *Christenson*, som hemställt, att yrkandena under punkt c) i motionerna I: 121 och II: 207 måtte av riksdagen avslås.

Vid utskottets hemställan under F

av herrar *Pehrsson* i Bramstorp och *Svenson* i Eskhult, vilka ansett, att utskottet som motivering till sitt avslagsyrkande beträffande motionerna I: 260 och II: 328 bort uttala följande:

»Under åberopande av vad sålunda förekommit och då utskottet förutsätter, att kreditinrättningarna i såväl sitt eget välförstådda intresse som med hänsyn till tryggheten för lantagarna icke i större utsträckning än

läget oundgängligen kräver och som är förenligt med låntagarnas ekonomiska möjligheter fordra supplementär säkerhet eller omlägga fasta lån till amorteringslån, avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 260 och II: 328.»

Särskilt yttrande

av herrar *Carl E. Eriksson, Dalberg, Branting, Lindqvist* i Halmstad, *Hedlund* i Östersund och *Sköld*, vilka anfört:

»I de socialdemokratiska partimotionerna I: 120 och II: 206 har hemställts om ett anslag på 24 miljoner kronor att användas till krishjälp åt jordbrukare. Denna krishjälp åsyftade att bereda lindring i jordbrukarnas svårigheter i fråga om att under nu pågående kris kunna uppbringa för trängande utbetalningar nödiga kontanta medel. Hjälpen skulle emellertid endast komma sådana jordbrukare till godo, som därav vore i verkligt behov. Förordades i motionerna, att endast jordbrukare, som saknade eller besutto en helt ringa eller ingen förmögenhet och som ej heller under föregående år åtnjutit den för det oundgängligaste livsuppehållet erforderliga inkomsten, skulle kunna erhålla hjälp. Å andra sidan syftade nämnda motioner till att lämna hjälpen på ett sådant sätt, att densamma ej i framtiden skulle lända till oöverkomliga svårigheter för mottagaren. Som en följd av denna uppfattning föreslogs i motionerna, att den erhållna hjälpen antingen alls icke skulle behöva återbetalas eller också återbetalas allenast om konjunkturen för jordbruket lämnade möjligheter därtill.

Genom utskottets förevarande förslag bliva huvudsynpunkterna i nämnda motioner i stort sett tillgodosedda. I enlighet med utskottets uttalanden skola stödlånen endast komma de mindre jordbrukarna tillgodo, varjämte hjälp överhuvudtaget endast skall lämnas den jordbrukare, som är i verkligt behov därav. Begränsningen av maximum för ackordslånen torde än vidare medföra, att dessa lån komma att avses för mindre och medelstora jordbrukare, vilket givetvis måste vara syftet med dessa lån. Därigenom att utskottet förordat en förnyad prövning av återbetalningsvillkoren i syfte att genomföra de i förhållande till de framtida jordbrukskonjunkturen erforderliga lindringarna däri, har slutligen säkerställts, att icke den lämnade hjälpen längre fram kommer att verka stjälpande. På grund av nu åberopade omständigheter hava vi kunnat i huvudsak ansluta oss till utskottets förevarande förslag.»